

UC Berkeley

UC Berkeley Previously Published Works

Title

The Superiority of Economists

Permalink

<https://escholarship.org/uc/item/4hv0t6cr>

Journal

Voprosy Ekonomiki, 2015(7)

ISSN

0042-8736

Authors

Fourcade, M
Ollion, E
Algan, Y

Publication Date

2015

DOI

10.32609/0042-8736-2015-7-45-72

Peer reviewed

Marion Fourcade, Étienne Ollion och Yann Algan

Ekonomernas överlägsenhet

Det finns en implicit hackordning mellan samhällsvetenskaperna och högst upp i den återfinns nationalekonomin. Till att börja med menar nationalekonomerna *själva* att de befinner sig högst upp eller nästan högst upp i den disciplinära hierarkin. I en tio år gammal kartläggning fann David Colander att 77 procent av doktoranderna på forskarutbildningar vid nationalekonomiska elitinstitutioner instämmer i påståendet att »nationalekonomi är den mest

vetenskapliga samhällsvetenskapen«.¹ För femtotalet år sedan spekulerade Richard Freeman kring ursprunget till denna övertygelse. Han var uppriktigt: »Sociologer och statsvetare förfogar över mindre kraftfulla analytiska verktyg och vet mindre än vi, åtminstone som vi ser det. Utifrån poäng i Graduate Record Examination och andra kriterier ser vi att vårt fält lockar till sig mer högpresterande studenter, och våra kurser är också matematiskt mer krävande.«²

1. David Colander, »The Making of an Economist Redux«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 19, nr 1 (2005), s. 175–198.

2. Richard B. Freeman, »It's Better Being an Economist (But Don't Tell Anyone)«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 13, nr 3 (1999), s. 141. *forts på nästa sida*

Arbetsmarknaden för akademiker tycks vid första anblick bekräfta nationalekonomernas egen syn på sin höga status. De är de enda samhällsvetarna som har ett eget »nobelpris« tack vare Sveriges Riksbanks donation till Nobelstiftelsen. Enligt statistik från USA:s arbetsmarknadsdepartement hör nationalekonomerna till dem som får högst lön på de human- och naturvetenskapliga fakulteterna i USA. De kan rent av »tjäna mer och ha bättre karriärutsikter« än fysiker och matematiker; endast datavetare och ingenjörer ligger bättre till.³ Till skillnad från många akademiker inom humaniora och de teoretiska naturvetenskaperna kan många framstående nationalekonomer tjäna pengar på konsultuppdrag, privata investeringar, finansiella partnerskap och styrelseuppdrag. Glen Weyl påvisar exempelvis att 40 procent av inkomsterna hos nationalekonomer inom området finansiell och industriell ekonomi kommer från konsultuppdrag inom antingen finansbranschen eller staten. Filmen *Inside Job* från 2010 avslöjade de lukrativa och möjligen själv-tillräckliga förbindelserna mellan några av de mest framstående medlemmarna

av skräet och den finansiella nebulosan kring Wall Street.⁴

Nationalekonomernas överlägsna ekonomiska ställning, i synnerhet vid elituniversiteten, i kombination med disciplinens tonvikt på kvantitativ analys (som allmänt antas vittna om högre intellektuell kapacitet) bidrar säkerligen till nationalekonomernas ofta föraktfulla inställning till de andra, mindre formella samhällsvetenskaperna. Det finns dock andra orsaker till samhällsvetenskapernas svala inbördes relation. Till att börja med skiljer sig fälten åt i fråga om social sammansättning. Valet av disciplin är i hög grad bestämt av sociala faktorer. Nationalekonomin är i likhet med exempelvis fysik och filosofi, men i skarp kontrast till sociologi, ett mycket mansdominerat ämne (se figur 1). Relationerna över ämnesgränserna präglas alltså oundvikligen av mer övergripande mönster i fråga om genus, stratifiering och ojämlikhet. Och även om vi inte har tillgång till jämförande data om amerikanska samhällsvetares sociala bakgrund,⁵ kan vi anta att de olika fältens skilda materiella förutsättningar leder till betydande skillnader i fråga om livsstil och världsbild likaväl som påfrestningar på relationerna.

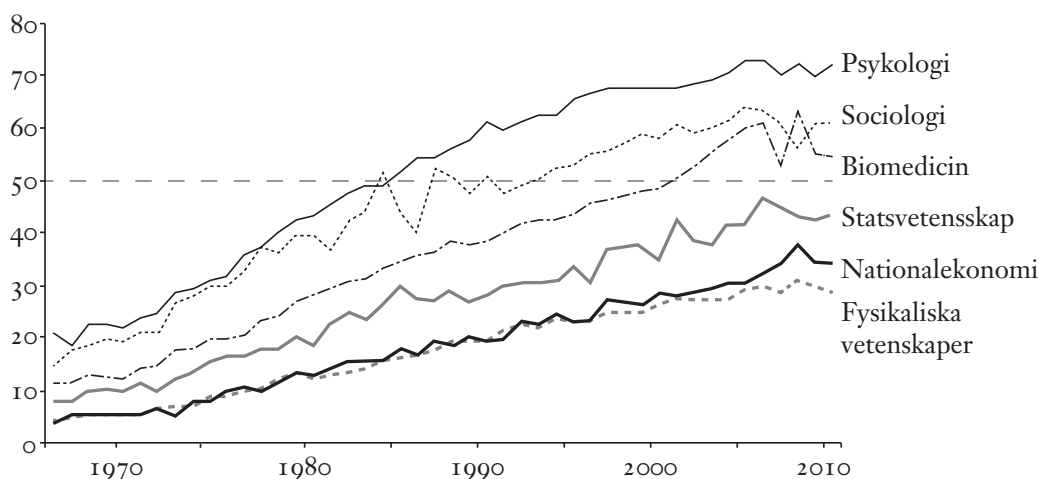
forts från föregående sida – Graduate Record Examination (GRE) är standardiserat prov som studenter i USA måste klara för att komma in på utbildningar på avancerad nivå. Övers. anm.

3. Freeman, »It's Better Being an Economist ...« (1999), s. 140.

4. Glen Weyl, »Finance and the Common Good«, i Ed Glaeser, Tano Santos och Glen Weyl (red.), *After the Flood. How the Crisis Changed Economic Thought* (under utgivning).

5. För uppgifter om Frankrike hänvisas dock till Pierre Bourdieu, *Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste* (1984 [1979]), svenskt urval *Kultursociologiska texter* (1991), s. 245–310; och Frédéric Lebaron, *La Croyance économique. Les économistes entre science et politique* (2000).

Figur 1. Andelen kvinnor bland disputerade i olika discipliner, 1966–2011 (procent)

Källa: us National Center of Education Statistics, Integrated Post-secondary Education Completion Survey.

För det andra har samhällsvetenskaperna genomgått en snabb demografisk tillväxt sedan andra världskriget, något som lett till intern differentiering och långt gången specialisering.⁶ Denna process har skymt sikten för det gemensamma arvet – det faktum att historieämnet och moralfilosofin gav upphov till den politiska ekonomin under 1800-talet.⁷ Den amerikanska sociologin framväxte å sin sida delvis ur ekonomiämnet under förra hälften av 1900-talet.⁸

I den här artikeln undersöker vi fyra aspekter av det föränderliga förhållandet mellan nationalekonomi och övriga samhällsvetenskaper. För det första kartlägger vi nationalekonomins relativa insularitet och dess dominerande ställning bland samhällsvetenskaperna i USA. Även om alla discipliner är insulära på ett eller annat sätt – en typisk konsekvens av den ökade akademiska arbetsdelningen⁹ – framstår denna egenskap som särskilt utmärkande för

6. Andrew Abbott, *Chaos of Disciplines* (2001); David J. Frank och Jay Gabler, *Reconstructing the University. Worldwide Shifts in Academia in the 20th Century* (2006).

7. För en diskussion om utvecklingen i USA, se Ythomas L. Haskell, *The Emergence of Professional Social Science. The American Social Science Association and the Nineteenth-Century Crisis of Authority* (2000); Dorothy Ross, *The Origins of American Social Science* (1991).

8. Christobal Young, »The Emergence of Sociology from Political Economy in the United States: 1890 to 1940«, i *Journal of the History of the Behavioral Sciences* volym 45, nr 2 (2009), s. 91–116.

9. Jerry A. Jacobs, *In Defense of Disciplines. Interdisciplinarity and Specialization in the Research University* (2013).

ekonomiämnet. För det andra kartlägger vi den disciplinära hierarkin, som är mer uttalad inom nationalekonomin än inom andra samhällsvetenskaper. Den auktoritet som fältets mäktigaste aktörer utövar, och som främjar både intellektuell samstämmighet och aktiv styrning av disciplinens interna angelägenheter, har få motsvarigheter på andra håll. För det tredje ser vi närmare på nationalekonomins föränderliga allianser under efterkrigstiden. Vi visar hur förändringar i den högre utbildningen (i synnerhet med framväxten av handelshögskolor) och ekonomiska förändringar har bidragit till en nationalekonomisk nyorientering mot näringsliv och särskilt finans. Till sist gör vi några inpass om nationalekonomers materiella situation, världsbild och sociala inflytande, vilka skiljer dem från deras akademiska kollegor. Tillsammans kan dessa egenskaper bidra till att ringa in och förklara nationalekonomernas intellektuella självförtroende och i förlängningen deras självsäkra påståenden i frågor som rör offentlig förvaltning.

När vi talar om »ekonomernas överlägsenhet« har dubbeltydigheten både ett deskriptivt och ett förklarande syfte. Nationalekonomin intar en särställning bland akademiska discipliner. Den kännetecknas av långtgående vetenskapliga anspråk knutna till bruk av formella

metoder; toppstyrd och sträng kontroll av disciplinen; hög marknadsefterfrågan på tjänster, i synnerhet bland rika och mäktiga aktörer; samt höga löner. Den sociala överlägsenheten skapar också ett självförtroende som gör det möjligt för disciplinen att upprätthålla sin relativa epistemologiska insularitet samtidigt som det underblåser en naturlig benägenhet att känna att man har rätten på sin sida. Visst har nationalekonomins imperialistiska expansion till samhällsvetenskapliga områden som traditionellt legat utanför ekonomiämnets kanon främjat vissa kontakter med icke-ekonomisk forskning, men utbytet framstår som djupt asymmetriskt, vilket har lett till förbittring och fientlighet. Och även om ekonomernas särställning ger dem sällsynt stor makt att åstadkomma förändring här i världen, innebär den också att de i högre grad än andra utsätts för intressekonflikter samt för kritik och hån när saker och ting går snett.

Insularitet

Under efterkrigstiden skildes de samhällsvetenskapliga disciplinernas vägar alltmer, och ekonomiämnet har förändrats sedan dess begynnelse på kontinenten. Den lämnade historievetenskapen bakom sig i ett försök att efterlikna den paradigmatiske naturvetenskapen, exempelvis fysiken.¹⁰ Till skillnad från sina mera litterärt orienterade före-

10. Philip Mirowski, *More Heat than Light. Economics as Social Physics, Physics as Nature's Economics* (1989).

gångare anser dagens nationalekonomer att deras intellektuella ställning och autonomi beror på att de förlitar sig på noggrant avgränsade och sparsmakade modeller och mätmetoder. De höga tekniska kraven för inträde på fältet och deltagarnas strävan att begripliggöra komplexa sociala processer med hjälp av ekvationer eller ren kausalitet tas till intäkt för ämnets överlägsna vetenskaplighet, vilken i sig själv rättfärdigar avståndet till och det uteblivna utbytet med mer diskursivt orienterade samhällsvetenskaper. Edward Lazear skriver: »Nationalekonomins uppstigande sammanhänger med det faktum att vårt ämne håller sig med ett rigoröst språk som gör det möjligt att beskriva komplicerade företeelser med förhållandevis enkla, abstrakta termer. Språket gör det möjligt att reducera komplexiteten. Komplexitet må bidra till beskrivningens lödighet, men begränsar samtidigt analytikerns förmåga att se det väsentliga.«¹¹ En framstående professor satte fingret på detta då han, kritiskt för sin del i motsats till Lazear, beskrev disciplinens smala epistemologiska krav:

Man förväntas bara följa vissa regler. Om man inte följer dem är man inte nationalekonom. Man bör alltså härleda människors beteende från en strikt teori om nyttomaximering. [...] Motsatsen [till att argumentera utifrån axiom] är att argumentera utifrån exempel. Det får man inte. [...] Det finns ett uttryck för det: »det är anekdotiskt«. När folk börjar säga det om ens argumentation är det slut med en. [...] Nuförtiden [säger folk]: »det är obekräftat«. Herregud, när ens kausalitet är obekräftad, då är det slut med en.¹²

Att spänna sina matematiska och statistiska muskler och klä sina argument i formell och sparsmakad ekvationsskrud var under större delen av efterkrigstiden den främsta vägen till vetenskaplig renhet för nationalekonomin. Med den empiriska revolutionen på 90- och 00-talen har detta alltmer övergått i en ensidig betoning av kausalitet, där man inriktat sig på forskningsdesign och slutledning och inte sällan höjt randomiserade kontrollstudier till skyarna.¹³ Även om denna vändning inte undgått kritik,¹⁴

11. Edward P. Lazear, »Economic Imperialism«, i *Quarterly Journal of Economics*, volym 115, nr 1 (2000), s. 99–100.

12. Intervju i Marion Fourcade, *Economists and Societies. Discipline and Profession in the United States, Great Britain, and France, 1890s to 1990s* (2009), s. 91.

13. Se till exempel Joshua D. Angrist och Jörn-Steffen Pischke, »The Credibility Revolution in Empirical Economics. How Better Research Design Is Taking the Con out of Econometrics«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 24, nr 2 (2010), s. 3–30.

14. Se till exempel Edward E. Leamer, »Tantalus on the Road to Aymptotia«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 24, nr 2 (2010), s. 31–46; Christopher A. Sims, »But Economics is not an Experimental Science«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 24, nr 2 (2010), s. 59–68.

utgör den ett betydande avsteg från den numera ringaktade överteoretiska riktningen under 1970- och 1980-talen. Övergången mot tillämpad mikroekonomi är mycket påtaglig, men har inte lett till någon dramatisk vidgning av det tvärvetenskapliga nätverket. Visserligen har nationalekonomer börjat intressera sig för ämnen som traditionellt förknippats med sociologi, statsvetenskap och psykologi – allt från politiska institutioner till familjestruktur, »smittoeffekter« vid röstning, kamratpåverkan och (på senare tid) social mobilitet. Men de tvärvetenskapliga citeringsmönstren ger vid handen att fältet alltjämt är relativt insulärt. Samhällsvetenskapen i USA utmärker sig förstås genom att *samtliga* samhällsvetenskapliga discipliner verkar relativt avskilda från varandra: nationalekonomi, sociologi, statsvetenskap och psykologi har alla hög andel inomdisciplinära referenser (medan samhällsvetenskapen på den europeiska kontinenten tenderar att vara mer ekumenisk). Ändå sticker nationalekonomin ut: de inomdisciplinära referenserna uppgick 1997 till 81 procent,

jämfört med 52 procent för sociologin, 53 procent för antropologin och 59 procent för statsvetenskapen.¹⁵

Nationalekonomins insularitet har flera orsaker, men ett par av de främsta är de olika samhällsvetenskapernas skilda epistemologiska kulturer och maktobalansen dem emellan. För det första är den handlingsteori som följer av nationalekonomernas analytiska hållning knappast förenlig med ett grundantagande inom stora delar av humanvetenskaperna, nämligen att sociala processer formar individuella preferenser (snarare än tvärtom). Inom nationalekonomin gäller *de gustibus non est disputandum*: preferenser »antas vanligen vara oföränderliga«.¹⁶ För det andra är det ofta svårt att förena den kvalitativa forskningsmetodik som ligger till grund för många tolkande samhällsvetenskapliga arbeten med nationalekonomernas formella strävanden, deras syn på kausalitet och deras förkärlek för metodologisk och teoretisk precision på bekostnad av träffsäker analys av verkliga förhållanden. För det

15. Jacobs, *In Defense of Disciplines* (2013), s. 82. – Med »citering« avses i bibliometriska sammanhang omnämnanden av en källa i andra publikationer, som »refererar« till den förra. Red. anm.

16. George J. Stigler och Gary Becker, »De Gustibus Non Est Disputandum«, i *American Economic Review* volym 67, nr 2 (1977), s. 76–90; James N. Baron och Michael T. Hannan, »The Impact of Economics on Contemporary Sociology«, i *Journal of Economic Literature* volym 32, nr 3 (1994), s. 1116. Under de senaste tio-femton åren har dock några ekonomer visat större intresse för preferensbildning; se till exempel Samuel Bowles, »Endogenous Preferences. The Cultural Consequences of Markets and Other Economic Institutions«, i *Journal of Economic Literature* volym 36, nr 1 (1998), s. 75–111; Ernst Fehr och Karla Hoff, »Introduction: Tastes, Castes and Culture. The Influence of Society on Preferences«, i *Economic Journal* volym 121, nr 556 (2011), s. F396–F412. – *De gustibus non est disputandum*, latinsk sentens: »Om smak skall man inte tvista.« Övers. anm.

Tabell 1. Referenser i flaggskeppstidskrifter till artiklar publicerade i de 25 högst rankade tidskrifterna inom varje disciplin, 2000–2009.

(procent av totalt antal referenser i varje tidskrift)

refererande tidskrift	Refererade tidskrifter (% av alla referenser)			Totalt antal artiklar/ referenser i denna tidskrift.
	Topp 25 national- ekonomi	Topp 25 stats- vetenskap	Topp 25 sociologi	
American Economic Review	40,3 %	0,8 %	0,3 %	907/29 958
American Political Science Review	4,1 %	17,5 %	1,0 %	353/19 936
American Sociological Review	2,3 %	2,0 %	22 %	399/23 993

Källa: Sammanställt av författarna från ISI Web of Social Science. Det stora antalet artiklar och referenser i AER beror på dess avdelning Papers and Proceedings. Vi undersökte också dessa data utan Papers and Proceedings. Mönstren skilde sig inte åt på något signifikant sätt.

tredje är det vanligt att den explicita eller implicita hackordningen mellan disciplinerna står i vägen för ett önskvärt idéutbyte i de fall forskningsområdena griper in i varandra.

Vid närmare granskning av de tvärvetenskapliga citeringsmönstren ser vi påtagliga skillnader mellan de olika disciplinerna. I en undersökning av akademiska tidskrifter från 1995 till 1997 fann Rik Pieters och Hans Baumgartner kraftigt asymmetriska flöden mellan nationalekonomin och de övriga samhällsvetenskaperna.¹⁷ Vår analys av referenser i flaggskeppstidskrifterna inom nationalekonomi, sociologi och

statsvetenskap mellan 2000 och 2009 bekräftar mönstret. Som vi ser i tabell 1 hänvisar artiklar i *American Political Science Review* till de 25 främsta nationalekonomiska tidskrifterna fem gånger så ofta som artiklar i *American Economic Review* hänvisar till de 25 främsta statsvetenskapliga tidskrifterna. Asymmetrin är än mer påtaglig om vi jämför med *American Sociological Review*. Bara 2,3 procent av sociologernas referenser går till deras nationalekonomiska kollegor (som då ofta får utstå kritik), men blott 0,3 procent av nationalekonomernas referenser går till sociologer (detta som sagt bara med hänsyn

17. Rik Pieters och Hans Baumgartner, »Who Talks to Whom? Intra- and Interdisciplinary Communications of Economic Journals«, i *Journal of Economic Literature* volym 40, nr 2 (2002), s. 483–509.

till de 25 främsta tidskrifterna inom varje disciplin). Den franske sociologen Pierre Bourdieu, mest citerad inom amerikansk sociologi i dag, fick ett enda omnämnande i *American Economic Review* under 00-talet (jämfört med 60 omnämnen i *American Sociological Review*), medan ekonomen Gary Becker höstade in 41 citeringar i *American Sociological Review* (106 i *American Economic Review*). Under samma period fick sociologerna Max Weber och Mark Granovetter fyra omnämnen vardera i *American Economic Review*, medan sociologer i *American Sociological Review* hänvisade till ekonomen James Heckman 25 gånger och till ekonomen Oliver Williamson 13 gånger.¹⁸

För sociologer, geografer, historiker, statsvetare och rent av psykologer kan nationalekonomer framstå som kolonisationsörer som tränger in på deras mark – en bild som förstärks av somliga ekonomers stolta tal om »ekonomisk imperialism«.¹⁹ Lockade av utsikterna till goda skördar är nationalekonomerna snabbt framme att utforska nya marker.

Väl på plats kan det hända att de ber om vägledning eller kanske rent av slår sig samman med de infödda (med vilka de nu ofta delar empiriskt material). Men de lär sig sällan särskilt mycket av dem eftersom de brukar föredra att använda sina egna metoder.²⁰ Och i vissa fall har syftet helt enkelt varit att tala de andra disciplinerna till rätta.²¹ Under inflytande av framför allt Chicagoskolans pristeori har det förhärskande nationalekonomiska paradigmet under beteckningen *rational choice*-teori framgångsrikt lagt under sig delar av statsvetenskapen, juridiken, företagsökonomi och (under en tid) sociologin – vilket delvis kan förklara riktningen i de nyssnämnda citeringsmönstren.

Denna analys bekräftas vidare av enkätundersökningar. Tabell 2 visar att nationalekonomer överlag är mindre förtjusta i tvärvetenskaplig samverkan än sina yrkesbröder på de samhällsvetenskapliga institutionerna och även handelshögskolorna. Nationalekonomerna är de enda inom denna grupp där en (stor) majoritet inte instämmer

18. Dessa data kommer från pågående forskning om samhällsvetenskaperna. För preliminära resultat, se Étienne Ollion och Andrew Abbott, »Quarante ans de sociologie française aux États-Unis. Note sur la réception des sociologues français Outre-Atlantique (1960–2009)«, i Didier Demazière, Dominique Lorrain och Catherine Paradeise (red.), *Transmissions. Une communauté en héritage* (under utgivning).

19. Lazear, »Economic Imperialism« (2000).

20. Det förekommer dock att nationalekonomer gör om andra discipliners metoder för sina egna syften, vilket inlänet av den sociologiska nätverksanalysen illustrerar.

21. Edward Nik-Khah och Robert van Horn, »Inland Empire. Economics' Imperialism as an Imperative of Chicago Neoliberalism«, i *Journal of Economic Methodology* volym 19, nr 3 (2012), s. 259–282.

Tabell 2. Instämmande i påståendet »I allmänhet är tvärvetenskaplig kunskap bättre än kunskap producerad inom en enda disciplin«.

Amerikanska universitetsprofessorer i	Instämmer/ instämmer helt	Instämmer ej/ instämmer inte alls	Vet ej/ inget svar
Nationalekonomi	42,1 %	57,3 %	0,6 %
Sociologi	72,9 %	25,3 %	1,8 %
Statsvetenskap	59,8 %	28,0 %	12,2 %
Psykologi	78,7 %	9,4 %	11,9 %
Finansiell ekonomi	86,6 %	9,6 %	3,8 %
Historia	68,2 %	31,7 %	0,1 %

Källa: Neil Gross och Solon Simmons enkätundersökning om amerikanska professorers politiska uppfattningar, »The Social and Political Views of American Professors«, opublicerad artikel (2007), <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.147.6141&rep=rep1&type=pdf>. För en bredare analys, se Neil Gross, *Why Are Professors Liberal and Why Do Conservatives Care?* (2013).

eller inte alls instämmer i påståendet att »tvärvetenskaplig kunskap är i allmänhet överlägsen kunskap som skapas inom en enskild disciplin«. Resultatet går väl ihop med vår uppfattning om den allmänna hållningen hos nationalekonomerna, som med sin starka tro på den egna disciplinens överlägsenhet inte anser sig behöva förlita sig på andra discipliner eller ens erkänna deras existens.

Som sociologer väl vet är denna dynamik typisk för ojämlika situationer: de som innehar en central ställning inom ett fält tar ingen notis om

perifera aktörer och är också i hög grad omedvetna om de principer som ligger till grund för deras egen dominans.²² De tenderar i stället att rationalisera makten och ojämlikheten och betrakta dem som en »rimlig« produkt av förtjänst, som något man förtjänat genom ansträngning eller förmåga. Ett bra exempel på hur man rationaliserar sin överlägsenhet är att man pekar på de nationalekonomiska tidskrifternas högre *impact factor*.²³ Sociologer kan invända att sådana skillnader mellan fälten är kraftigt påverkade av sociala faktorer som klass, genus och etnici-

22. Se Bourdieu, *Distinction* (1984), svenskt urval *Kultursociologiska texter* (1991).

23. *Journal Impact Factor* är ett mått på akademiska tidskrifters genomslag inom sitt fält som ofta används i kvantitativa utvärderingar av forskning. En tidskrifts *impact factor* beräknas utifrån det genomsnittliga antalet gånger dess artiklar citerats under föregående två år. Red. anm.

tet. Men perifera aktörer förhåller sig samtidigt tvångsmässigt till de dominerande aktörerna, antingen positivt eller negativt.²⁴

Interna hierarkier

Det är vanligt att dessa asymmetriska relationer förklaras med hänvisning till nationalekonomins intellektuella struktur: eftersom nationalekonomin har lyckats upprätthålla en mer sammanhållen disciplinär kärna än andra samhällsvetenskaper, blir det lättare för andra samhällsvetare att hänvisa till nationalekonomer, om så bara för att formulera ett motargument, än vice versa. Annorlunda uttryckt är det lätt för en utomstående att skaffa sig en uppfattning av en enhetlig disciplins argument, men svårare att få grepp om en splittrad disciplins argument. Tabell 1 visade att referenserna i *American Economic Review* både är mindre tvärvetenskapliga och mer koncentrerade än referenserna i de statsvetenskapliga och sociologiska flaggskeppstidskrifterna. Detta ger vid handen att nationalekonomin i högre grad än andra discipliner vänder blicken både inåt och uppåt mot toppen av den interna hierarkin. Detta mönster kan

tolkas på två sätt: att nationalekonomin präglas av större samförstånd än sociologin och statsvetenskapen, eller att kontrollen är större. Dessa tolkningar utesluter förstås inte varandra: större samförstånd kan mycket väl vara en följd av större kontroll (till exempel om de som kontrollerar de mest ansedda tidskrifterna har en samstämmig syn på vad som utgör kvalitet); omvänt kan det också hända att kontrollen är effektivare och lättare att genomdriva tack vare den höga graden av samförstånd.

Trots stora inbördes politiska meningsskiljaktigheter, finns det mycket som tyder på att nationalekonomer är mer benägna än andra samhällsvetare att förhålla sig till ett starkt integrerat och enhetligt ramverk. Man är exempelvis i stort sett överens om vilka principer och metoder som bör ligga till grund för forskarutbildningen. Nationalekonomin förlitar sig också i betydligt högre grad än andra samhällsvetenskaper på läroböcker, även på avancerad nivå – och dessa läroböcker är ofta författade av anställd personal vid elitinstitutioner. Vid en granskning år 1990 framkom det att kurserna på doktorandnivå var »påfallande lika varandra».²⁵

24. Ett annat exempel på detta allmänna fenomen är att akademiker utanför USA är betydligt mer benägna att bygga sin identitet på det erkännande de får (eller inte får) vid akademiska institutioner i USA än vice versa. Se Fourcade, »The Construction of a Global Profession. The Transnationalization of Economics», i *American Journal of Sociology* volym 112, nr 1 (2006), s. 145–194.

25. W. Lee Hansen, »The Education and Training of Economics Doctorates. Major Findings of the Executive Secretary of the American Economic Association's Commission on Graduate Education in Economics», i *Journal of Economic Literature* volym 29, nr 3 (1991), s. 1085.

Michèle Lamont har studerat tvärvetenskapliga kommittéer för forskningsanslag, där nationalekonomerna stack ut: de utgick från mer homogena kriterier vid bedömning av nationalekonomisk forskning, de hade större tilltro till den egna förmågan att bedöma forskningsexcellens även inom andra fält och de var mer benägna att hålla samman som grupp än ledamöterna från andra discipliner.²⁶ Historikerna var ungefär lika samstämmiga i sina bedömningar av historievetenskaplig yrkesskicklighet, men de var sinsemellan mer politiskt splittrade och likaså mer benägna att utgå från bredare kriterier vid bedömningen av andra discipliner. Bedömningarna av föreslagna forskningsprojekt inom humaniora och samhällsvetenskap var mer splittrade och inte lika präglade av samförstånd, vilket gjorde det svårare att peka på betydelsefulla arbeten såväl inom som utanför det egna fältet.

När det gäller kontroll har nationalekonomerna ett starkt grepp om sitt eget fält. Forskare har länge noterat att

nationalekonomins toppinstitutioner utövar ett påfallande stort inflytande över disciplinens interna arbetsmarknad.²⁷ För den mest övertygande empiriska studien på området står Shin-Kap Han, som jämfört sju discipliners rekrytering av nydisputerade forskare (deras »stamorganisering«): två inom humaniora (historia och engelska), fyra inom samhällsvetenskap (nationalekonomi, statsvetenskap, psykologi och sociologi) samt matematik. Han fann, föga förvånande, att samtliga discipliner följde »statusprincipen«: anställningar var mycket beroende av institutionernas status enligt organ som USA:s nationella forskningsråd och *US News and World Report*. Flödena mellan institutioner ger entydigt belägg för att universiteten enbart rekryterar från institutioner som står lika högt eller högre i rang.²⁸ Akademin kan således liknas vid de släktskapssystem som Claude Lévi-Strauss beskrivit, där vissa förbindelser (mellan forskare och institutioner) föredras medan andra, som är tabu, helt enkelt är otänk-

26. Michèle Lamont, *How Professors Think. Inside the Curious World of Academic Judgment* (2009). I en studie av hur nationalekonomer inom mittfåran kom sig upp inom tvärvetenskapliga École des hautes études en sciences sociales i Paris har Olivier Godechot funnit ett likartat mönster: stark sammanhållning inåt, asymmetriska relationer och utestängning utåt (Olivier Godechot, »How Did the Neoclassical Paradigm Conquer a Multi-disciplinary Research Institution? Economists at the EHESS from 1948 to 2005«, i *Revue de la régulation* nr 10 (2011)).

27. Stephen Cole, »The Hierarchy of the Sciences?«, i *American Journal of Sociology* volym 89, nr 1 (1983), s. 111–139; Richard Whitley, *The Intellectual and Social Organization of the Sciences* (1984).

28. Shin-Kap Han, »Tribal Regimes in Academia. A Comparative Analysis of Market Structure across Disciplines«, i *Social Networks* volym 25, nr 3 (2003), s. 251–280.

bara.²⁹ Detta samband mellan status och anställning är emellertid starkast inom nationalekonomin. Skillnaderna mellan olika kluster är tydligare där än inom någon annan disciplin. De nationalekonomiska institutioner som befinner sig högst upp i hackordningen byter forskare sinsemellan i högre grad än andra fält, inklusive matematik. Av detta kan vi dra tre slutsatser. För det första att hierarkin är mycket tydligare inom nationalekonomin. För det andra att nationalekonomin är horisontellt mer integrerad, präglad av starka normer om reciprocitet och sammanhållning vid rekryteringsprocesser. För det tredje att dessa normer bidrar till att upprätthålla statushierarkierna mellan institutioner över tid. Sociologin och psykologin är å sin sida de mest decentraliserade och minst sammanhållna fälten, där rangordningen är minst stabil.

Att bli anställd

Dessa skillnader mellan samhällsvetenskaperna bekräftas inte bara av utfallet av den årliga matchning mot arbetsmarknaden som kallas *junior job market*, utan också av dess organisation. Inom nationalekonomin är processen mycket organiserad på så vis

att de flesta institutioner kollektivt beslutar om en rangordning av de egna doktoranderna som söker tjänster. Detta förförande, som är ovanligt inom många akademiska fält, är möjligt dels tack vare den stora samstämmigheten nationalekonomer emellan beträffande kvalitetskriterier, dels den inom fältet rådande uppfattningen att sökandet och tillsättningen av tjänster på detta sätt kan göras effektivare utan att utfallet påverkas. När den enskilda institutionens studenter är rangordnade får mellanhänder (»platsmäklare«) i uppgift att försöka para ihop arbetssökande och arbetsgivare genom att proaktivt så att säga sälja produkten till potentiella köpare. En granskningsprocess med rituella inslag tjänar slutligen till att undan för undan gallra bland de sökande. Denna inleds med intervjuer som äger rum under den årliga ASSA-konferensen i början av januari.³⁰ För den uppåtsträvande doktoranden sker de viktigaste mötena i hotellrum, där arbetsgivarsidan – andra akademiska institutioner likaväl som statliga myndigheter, internationella organisationer och företag inom det privata näringslivet – låter intervjua sökande flera dagar i sträck. I de offentliga mötesrummen återfinns de

29. Claude Lévi-Strauss, *The Elementary Structures of Kinship* (1969 [1949]).

30. Den stora Allied Social Science Associations-konferensen organiseras av det amerikanska ekonomförbundet American Economics Association. Under de senaste åren har denna så kallade *job market*-institution börjat användas även vid rekrytering till de främsta svenska nationalekonomiska institutionerna, som sänder delegationer dit för att intervjua potentiella framtida medarbetare. Red. anm.

etablerade akademikerna, som lägger fram artiklar inför sina kollegor.

I bjärt kontrast till denna noggrant iscensatta matchning står arbetsmarknaden för nya sociologer. För arbetsökande och anställda sociologer skulle blotta tanken på en kollektivt samordnad process för att para ihop arbetsökande med arbetsgivare framstå som ohanterlig rent praktiskt och anstötlig rent principiellt. Sociala nätverk kan förvisso spela en viss roll, och möten på plats kan i vissa fall föregås av informella kontakter, men de antar sällan formen av formella intervjuer inför en samlad kommitté så som de gör inom nationalekonomin. Hierarkin mellan olika sociologiska institutioner är inte heller lika stabil. Det finns en vertikal struktur – även sociologerna har sina »stjärnor« och håller den gängse rangordningen av institutioner under noggrann uppsyn. Men det skulle vara svårt att peka på vilka principer som ligger till grund för sociologins hackordning. I avsaknad av de samförståndsbaseade kriterier som gör det möjligt att bygga en stabil hierarki, och kanske också i brist på tillit till kollegornas omdöme, måste sociologerna hålla processen öppen för att kunna bygga ett samförstånd underifrån och på ett mer inkluderande sätt. Inom nationalekonomin finns det redan från början ett starkt samförstånd; »informationen« om de sökande antas vara homogen och därmed pålitlig. På detta sätt kan de möjliga alternativen kringskäras och bestämmas mycket tidigare.

Att bli publicerad

Även nationalekonomins publiceringsmarknad är mer koncentrerad än andra samhällsvetenskapers så till vida att de mest refererade tidskrifterna publicerar en högre andel artiklar med avsändare från de nationalekonomiska toppinstitutionerna än vad som är fallet inom sociologiämnet. Detta gäller både i fråga om vilka institutioner som författarna är anställda vid och vilka institutioner som de disputerat vid. Enligt våra beräkningar står exempelvis de fem främsta sociologiska institutionerna för 22,3 procent av de bidrag som publicerats i *American Journal of Sociology*, medan de fem främsta nationalekonomiska institutionerna står för 28,7 procent av bidragen i *Journal of Political Economy* och 37,5 procent av bidragen i *Quarterly Journal of Economics*. Kontrasten är ännu skarpare om vi ser till vilka institutioner som författarna disputerat vid. De fem främsta sociologiska institutionerna står då för 35,4 procent av bidragen i *American Journal of Sociology*, men de fem främsta nationalekonomiska institutionerna står för 45,4 procent av bidragen i *Journal of Political Economy* och för hela 57,6 procent av bidragen i *Quarterly Journal of Economics*.

Nationalekonomen skulle kanske ta detta till intäkt för att den intellektuella styrkan är mer koncentrerad till de främsta nationalekonomiska institutionerna än till dito sociologiska institutioner. Andra kanske framhäver alternativa mätmetoder (böcker kan vara viktigare

inom somliga discipliner) och förekomsten av parallella kvalitetskriterier, som bara delvis avspeglas i de akademiska tidskrifternas hierarki.³¹ Nationalekonomerna å sin sida betraktar institutionaliserade hierarkier som verkliga indikatorer på något slags bakomliggande kvalitet och är följaktligen besatta av dem. Inte inom någon annan samhällsvetenskap finns det så exceptionellt mycket data och forskning om rankning (av tidskrifter, institutioner och individer) som inom nationalekonomin – för att inte tala om centraliseringen av nationalekonomisk forskning till RePEc (ett internationellt forskningsarkiv) och den fortsatta förekomsten av den betydande men marginaliserade underdisciplinen ekonomisk historia³².

Den starka medvetenheten om nationalekonomins hierarkier frambringar en våldsam konkurrens om individuell status, vilken kan förklara

några av de mest bekymmersamma aspekterna av fältets standardförfaranden. Ett sådant noterbart faktum är att flera ledande nationalekonomiska tidskrifter som redigeras vid vissa universitet har en uppenbar preferens för det egna universitetets författare, medan *American Economic Review* är betydligt mer balanserad i sin fördelning av tidskriftsutrymme.³³

Det finns många orsaker till förkärleken för de egna i nationalekonomiska tidskrifter, så som fler inkomna bidrag från anställda och forskarstuderande (eller före detta forskarstuderande) om tidskriften redigeras på institutionen; högre sannolikhet att bli uppmuntrad av redaktören, som har i uppgift att få in bra artiklar genom personliga kontakter; eller en framställningspraxis som leder till självselektion i fråga om vilka som skickar in bidrag.³⁴ Men ungefär detsamma kan sägas om andra

31. För monografiers betydelse för sociologers karriärer, se Elisabeth S. Clemens, Walter W. Powell, Kris McIlwaine och Dina Okamoto, »Careers in Print. Books, Journals, and Scholarly Reputations«, i *American Journal of Sociology* volym 101, nr 2 (1995), s. 433–494. De data som författarna använder har numera tjugo år på nacken, men det finns inget som tyder på att situationen har förändrats särskilt mycket.

32. RePEc står för Research Papers in Economics och är en av världens största databaser över vetenskapliga texter. RePEc indexerar såväl publicerade artiklar som uppsatser framlagda vid konferenser och så kallade *preprint*-versioner av kommande artiklar. Red. anm.

33. Denna översättning är något förkortad i förhållande till originalet. För utförligare resonemang och data om denna preferens för hemmaförfattare hänvisas till Marion Fourcade, Étienne Ollion and Yann Algan, »The Superiority of Economists«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 29, nr 1 (2015), s. 89–114. Red. anm.

34. David N. Laband och Michael J. Piette, »Favoritism versus Search for Good Papers. Empirical Evidence Regarding the Behavior of Journal Editors«, i *Journal of Political Economy* volym 102, nr 1 (1994), s. 194–203; Marshal H. Medoff, »Editorial Favoritism in Economics?«, i *Southern Economic Journal* volym 70, nr 2 (2003), s. 425–434.

fält utan att följderna blir lika dramatiska. Även om fältets sociala struktur kan bidra till att förklara somliga av skillnaderna, kan den alltså inte *bortförklara* dem: själva denna struktur är och förblir en del av kärnan i det fenomen som intresserar oss, nämligen tre institutioners (Chicagos, Harvards och MIT:s) ledande ställning i förhållande till det övriga fältet, vilken understöds av kontroll över två universitetsbaserade tidskrifter. En motsvarande förkärlek för de egna finner man knappast i den främsta institutionsredigerade sociologiska tidskriften, *American Journal of Sociology*, som är knuten till Chicago-universitetet. Partiskheten hos de främsta nationalekonomiska tidskrifterna i kombination med den stabila rangordningen av de främsta institutionerna är alltså ingen geografisk och individuell slump, utan tycks bottna i en särskild typ av social organisation och kontroll.

Finanssämnets frammarsch

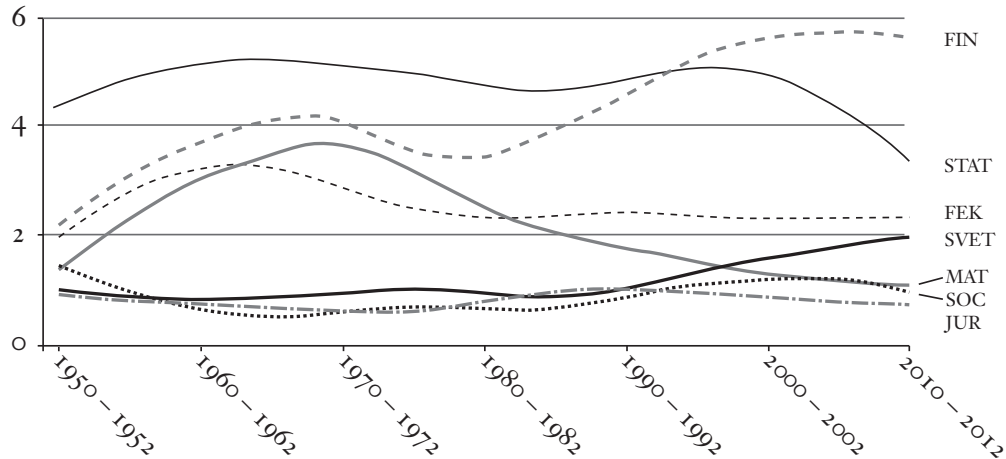
Trots nationalekonomins relativa insularitet och autonomi för nationalekonomer fortfarande en dialog med andra discipliner. Vår analys av de fem främsta nationalekonomiska tidskrifterna visar

att mellan 19 och 25 procent av referenserna ligger utanför disciplinen, ett mönster som varit tämligen stabilt sedan andra världskrigets slut. Men mot vilka andra discipliner vänder sig nationalekonomin? Har den nationalekonomiska disciplinens kontakter över ämnesgränserna förändrats med tiden, och vad säger det i så fall om fältets utveckling?

Denna frågeställning ger oss en annan ingång till nationalekonomins nutidshistoria än vad som är brukligt inom litteraturen, som ofta är helt inriktad på trender inom nationalekonomin: till exempel förändrade publiceringsmönster i nationalekonomiska tidskrifter, olika nationalekonomiska områdens upp- och nedgång i volym och relativ status och den nedåtgående trenden i fråga om matematik och teoretiska artiklar.³⁵ I stället ska vi analysera nätverket av relationer mellan nationalekonomin och andra discipliner över tid. Vi utgår med andra ord från antagandet att den man väljer att referera till säger något om vem man är. Vi menar att de externa citeringsmönstrens föränderlighet faktiskt säger en hel del om disciplinens tillstånd och om maktförhållandena mellan olika grupperingar.

35. David Card och Stefano DellaVigna, »Nine Facts about Top Journals in Economics«, i *Journal of Economic Literature* volym 51, nr 1 (2013), s. 144–161; Michael A. Kelly och Stephen Bruestle, »Trends of Subjects Published in Economic Journals, 1969–2007«, i *Economic Inquiry* volym 49, nr 3 (2011), s. 658–673; Glenn Ellison, »How Does the Market Use Citation Data? The Hirsch Index in Economics«, NBER Working Paper 16419 (2010); Daniel S. Hamermesh, »Six Decades of Top Economics Publishing: Who and How?«, i *Journal of Economic Literature* volym 51, nr 1 (2013), s. 162–172.

Figur 2. Utomdisciplinära referenser i fem ledande nationalekonomiska tidskrifter (av artiklar inom finans, statistik, företagsekonomi, statsvetenskap, matematik, sociologi och juridik. Procent av referenser)

Källa: us National Center of Education Statistics, Integrated Post-secondary Education Completion Survey. De fem nationalekonomiska topptidskrifterna är *Quarterly Journal of Economics*, *Journal of Political Economy*, *American Economic Review*, *Econometrica* och *Review of Economic Studies*. Kurvorna visar utjämnade medelvärden av andelen referenser utanför fältet som går till tidskrifter inom fälten finans (FIN), statistik (STAT), företagsekonomi (FEK), statsvetenskap (SVET), matematik (MAT), sociologi (SOC) och juridik (JUR). Se originalartikelns onlineappendix på <http://e-jep.org> för ytterligare detaljer.

Figur 2 åskådliggör nationalekonomers utomdisciplinära referenser. Den bygger på ett utförligt studium av referenser i de fem främsta nationalekonomiska tidskrifterna, som alla grundades före andra världskriget.³⁶ Figuren berättar en delvis välbekant, delvis mindre bekant, historia. Den visar hur nationalekonomins utbyte med de matematiska och statistiska disciplinerna ökade kraftigt under efterkrigstiden. Utbytets höjdpunkt i mitten av 1970-talet sam-

manföll med bottenpunkten för utbytet med andra samhällsvetenskaper (så som statsvetenskap och sociologi) och även med praktiskt orienterade discipliner som juridik och, med lite fördröjning, företagsekonomi. Staten och olika stiftelser sökte under 1950-talet uppmuntra tvärvetenskaplig forskning under beteckningen »beteendevetenskap«, men trots detta blev samhällsvetenskaperna alltmer främmande för varandra under 1960- och 1970-talen.

36. *Quarterly Journal of Economics* grundades 1899, *Journal of Political Economy* 1899, *American Economic Review* 1911, *Econometrica* 1933 och *Review of Economic Studies* 1933.

Den mellandisciplinära miljön i slutet av den period som figur 2 omspänner ser mycket annorlunda ut. Referenser till matematik i de ledande nationalekonomiska tidskrifterna har praktiskt taget upphört och referenserna till statistik har minskat. Övriga samhällsvetenskaper har gjort en blygsam upphämtning, i synnerhet statsvetenskapen (som delvis gått över till *rational choice*-teori). Men den mest anmärkningsvärda trenden i figur 2 är finanssämnets stadiga uppgång som leverantör av »utomdisciplinära« referenser åt nationalekonomin.

Finanssämnets institutionella frammarsch som intellektuell maktfaktor inom nationalekonomin är en följd av den lärarbas som byggdes upp vid handelshögskolorna under senare hälften av 1900-talet. Handelshögskolorna, som kontrollerar produktionen av certifierade chefer (genom MBA-examina),³⁷ utvecklades under denna tid från praktikerdominerade program som kämpade för sin akademiska legitimitet till den största arbetsgivaren för utbildade samhällsvetare. I dag konkurrerar man med de traditionella

akademiska institutionerna sett till storlek och betydelse. En undersökning från 2004 visade att 549 doktorer i nationalekonomi undervisade vid de 20 främsta handelshögskolorna i USA, medan 637 doktorer i nationalekonomi undervisade vid de 20 främsta nationalekonomiska institutionerna.³⁸ Det sätt på vilket handelshögskolorna tagit över allt större grupper av doktorer i nationalekonomi har gjorde dem till viktiga aktörer inom nationalekonomin som sådan – en förändring som omvittnas av det påfallande stora antal ekonomipris till Alfred Nobels minne som sedan 1990 delats ut till forskare baserade på handelshögskolor.³⁹

Vår egen analys av artiklar publicerade i *American Economic Review* sedan 1950-talet visar på en snabb uppgång för författare knutna till handelshögskolor och samtidigt en kraftig nedgång för författare knutna till staten. Andelen författare som först och främst är knutna till någon handelshögskola har ökat i stadig takt, från 3,2 procent på 1950-talet till 17,9 procent under 00-talet. Samtidigt har andelen bidrag från forskare knutna

37. Master of Business Administration är en vidareutbildning inom företagsekonomi på universitetsnivå. Övers. anm.

38. Francine D. Blau, »Report of the Committee on the Status of Women in the Economics Profession«, i *American Economic Review* volym 96, nr 2 (2006), s. 519–526.

39. Bland andra Eugene Fama, Oliver Williamson, Robert Engle, Michael Spence, Robert Merton, Myron Scholes, Merton Miller, John Harsanyi och Robert Fogel. – Marion Fourcade och Rakesh Khurana, »From Social Control to Financial Economics. The Linked Ecologies of Economics and Business in Twentieth Century America«, i *Theory and Society* volym 42, nr 2 (2013), s. 121–159.

till statliga myndigheter kommit att bli obetydligt.

Efterhand som det nationalekonomiska fältet rört sig allt närmare handelshögskolorna – och allt längre bort från staten – har nationalekonomerna ställts inför en ny praktisk, intellektuell och politisk situation: högre löner, nya förbindelser, möjligheter till konsultuppdrag och inte sällan ett nytt politiskt tänkande.⁴⁰ Under 1980-talet växte misstron mot statliga insatser påtagligt inom fältet, och nationalekonomer kan sägas ha bidragit till att ge intellektuellt understöd åt den förda avregleringspolitiken och det ökade bruket av pris- och marknadsmekanismer inom vård, skola, miljö, allmänna kommunikationer och så vidare.⁴¹ Finansekonomer framhöll att företagets syfte var att maximera avkastningen åt sina aktieägare och ansåg sig kunna vetenskapligt rättfärdiga metoder som en ny generation skrupelfria företagsledare hade börjat tillämpa: lånefinansierade uppköp, fusioner och förvärv och ersättningar i form av aktieandelar. Luigi Zingales, som vänder sig emot »det sätt på vilket nationalekonomerna blivit företags-

intressenas nickedockor«, finner att nationalekonomiska artiklar författade av personer som inte är verksamma vid handelshögskolor »mindre ofta är positiva till företagsledares lönenivåer och bonusar och betydligt oftare negativa till dem«. ⁴²

Ett eget liv

Nationalekonomer har vissa åsikter, övertygelser och intressen som skiljer dem från akademiker inom andra fält liksom från USA:s befolkning i stort. Beläggen för detta påstående är utspridda, och för att pussla ihop bilden måste man söka sig till olika källor. Nationalekonomerna själva ger oss flera viktiga pusselbitar genom den rikliga litteratur de försett oss med. Fältet är fyllt till brädden med ängslig introspektion, i sig själv föranledd av nationalekonomernas upplevelse av att känna sig mäktiga men oälskade, och med tillförlitliga empiriska belägg för att de är annorlunda. Ett av de klassiska exemplen är Gerald Marwells och Ruth E. Ames upptäckt att förstaårsdoktorander i nationalekonomi vid universitetet i Wisconsin var mindre benägna att bidra till det gemensamma och mer

40. Zubin Jelveh, Bruce Kogut och Suresh Naidu, »Political Language in Economics«, opublicerad artikel (2015).

41. Mark Blyth, *Great Transformations. Economic Ideas and Institutional Change in the Twentieth Century* (2002).

42. Luigi Zingales, »Preventing Economists' Capture«, i Daniel Carpenter och David A. Moss (red.), *Preventing Regulatory Capture. Special Interest Influence and How to Limit It* (2013), s. 139. Urvalet omfattade de 150 mest refererade nedladdade SSRN-artiklarna före år 2008 utifrån sökorden *executive compensation* (översiktsartiklar uteslöt).

benägna att åka snålskjuts.⁴³ Robert H. Frank, Thomas Gilovich och Dennis T. Regan anför en lång rad källor som påvisar att studier i nationalekonomi leder till minskad samarbetsvilja.⁴⁴ I vilken mån sådana skillnader består utanför den experimentella miljön, och vad de i så fall beror på, förblir kontroversiella frågor. Handlar det om att personer som studerar nationalekonomi får lättare att fördra egennyttigt beteende hos sig själva och andra? Eller lockar disciplinen till sig mer egoistiska individer? Bruno S. Frey och Stephan Meier har undersökt studenter vid universitetet i Zürich som frivilligt ger till välgörande ändamål och funnit att de som senare väljer att studera nationalekonomi är mindre benägna att ge – redan innan de påbörjat studierna.⁴⁵ Vilken bakomliggande social dynamik det än må röra sig om, finns det talande och samstämmiga belägg för att nationalekonomer antingen är mer uppriktiga beträffande sin egennyttiga strävan eller helt enkelt mer själviska (antingen i sin läggning

eller som en följd av sin utbildning).

Nationalekonomer tillhör ofta en minoritet i fråga om de övertygelser som ligger dem varmast om hjärtat. Paola Sapienza och Luigi Zingales menar att ju mer amerikanska nationalekonomer är överens sinsemellan, desto mer växer avståndet till genomsnittsam Amerikanen.⁴⁶ Nationalekonomer föredrar naturligtvis marknadslösningar på sociala problem.⁴⁷ De vill gärna tillåta ersättning till organdonatorer, medan allmänheten finner själva tanken på detta osmaklig. En stor majoritet av nationalekonomerna uppfattar handelshinder som ekonomiskt skadliga, medan medelamerikanen svarar ja på frågan om huruvida det är bra för ekonomin att »köpa amerikanskt».⁴⁸ Nationalekonomer betraktar marknadsmekanismer som koldioxidskatt eller handel med utsläppsrätter som ett mer kostnadseffektivt sätt att stoppa klimatförändringarna än regler som utsläppsstandarder för bilar, men de allra flesta av deras landsmän håller inte med. National-

43. Gerald Marwell och Ruth E. Ames, »Economists Free Ride, Does Anyone Else? Experiments on the Provision of Public Goods«, i *Journal of Public Economics* volym 15, nr 3 (1981), s. 295–310.

44. Robert H. Frank, Thomas Gilovich och Dennis T. Regan, »Does Studying Economics Inhibit Cooperation?«, i *Journal of Economic Perspectives* volym 7, nr 2 (1993), s. 159–171.

45. Bruno S. Frey och Stephan Meier, »Selfish and Indoctrinated Economists?«, i *European Journal of Law and Economics* volym 19, nr 2 (2005), s. 165–171.

46. Paola Sapienza och Luigi Zingales, »Economic Experts versus Average Americans«, i *American Economic Review* volym 103, nr 3 (2013), s. 636–642.

47. Robert Whaples, »The Policy Views of American Economic Association Members. The Results of a New Survey«, i *Economic Journal Watch* volym 6, nr 3 (2009), s. 337–348.

48. Sapienza och Zingales »Economic Experts versus Average Americans« (2013), s. 638.

ekonomer må fungera som rådgivare åt regeringar, men det är sällan folket låter sig övertygas.

I likhet med sina universitetskollaborer röstar nationalekonomer verkssamma inom akademien mer till vänster än USA:s medborgare. Så har det varit ända sedan man började göra politiska opinionsmätningar i detta sammanhang: Everett Carl Ladd och Seymour Martin Lipset gjorde tidigt en klassisk enkätundersökning.⁴⁹ Även om libertarianerna är betydligt fler bland nationalekonomer än bland röstberättigade amerikaner överlag, kvarstår faktum att nationalekonomerna som kollektiv påstår sig ha större förtroende för staten – med vissa betydande institutionella variationer. Enligt Neil Gross och Solon Simmons undersökning av den amerikanska professorskåren återfinns nationalekonomerna ungefär i mitten i de flesta politiska frågor, med forskare inom humaniora och samhällsvetenskap till vänster om sig och professorer vid handelshögskolor till höger om sig.⁵⁰ Två tredjedelar av sociologerna menar exempelvis att företagen tjänar för mycket pengar, medan bara en tredjedel av nationalekonomerna och knappt en enda professor vid handelshögskolorna instämmer i det påståendet. En överväl-

digande majoritet av sociologerna (90 procent) skriver under på påståendet att »staten borde göra mer för att hjälpa behövande amerikaner, även om det leder till större skuldsättning«, men knappt hälften av nationalekonomerna och en tredjedel av forskarna inom finansiell ekonomi instämmer i det.

Precis som hos alla andra människor är nationalekonomernas världsbild delvis ett resultat av deras sociala omständigheter – gruppens och de enskilda gruppmedlemmarnas materiella och symboliska situation. Nationalekonomer har högre inkomst än andra akademiker. Enligt USA:s byrå för arbetsmarknadsstatistik uppgick genomsnittslönen för 11 000 lärare i nationalekonomi vid universitet, fackhögskolor och yrkeshögskolor till 103 000 dollar år 2012 och till 160 000 dollar hos de 10 mest vävlönade procenten. Genomsnittslönen för sociologer låg samma år på 76 000 dollar, 118 000 hos de 10 mest vävlönade procenten. Här medräknas inte inkomster från konsultuppdrag och liknande, vilka i vissa fall är ansefliga.⁵¹ Därutöver har nationalekonomernas materiella standard stigit märkbart de senaste två decennierna, i synnerhet hos professionens mest vävlönade, som med knapp marginal gått om de

49. Everett Carl Ladd och Seymour Martin Lipset, *The Divided Academy. Professors and Politics* (1976).

50. Gross och Simmons, »The Social and Political Views of American Professors« (2007); Neil Gross, *Why Are Professors Liberal and Why Do Conservatives Care?* (2013).

51. Glen Weyl, »Finance and the Common Good« i Ed Glaeser, Tano Santos och Glen Weyl (red.), *After the Flood. How the Crisis Changed Economic Thought* (under utgivning).

mest högavlönade ingenjörerna – detta medan den nominella medianlönen inom många akademiska yrken (först och främst humaniora) och i USA i stort knappt har rört sig alls under samma period. Det är en öppen fråga på vilket sätt denna erfarenhet av social mobilitet och växande ojämlikhet mellan olika fält har påverkat nationalekonomernas sätt att förhålla sig till sina mindre lyckligt lottade kollegors alltmer urholkade ekonomiska situation.

Den växande sociala klyftan mellan nationalekonomer och allmänhet hade varit irrelevant om inte nationalekonomerna tagit på sig uppgiften att maximera vanliga människors välfärd. Nationalekonomin som profession är i hög grad sammanflätad med statliga myndigheter, företag och internationella organisationer; dessa institutioner står inte bara för ekonomernas resurser och samlar in deras data, utan de främjar också en »fixarkultur« – eller som sociologerna skulle säga ett visst »habitus«, en disposition att intervjua i världen.⁵² Nationalekonomer, i synnerhet vår tids nationalekonomer, vill fixa saker och ting, vilket sammanhänger med både deras teoretiska självförtroende och disciplinens ställning i samhället.⁵³ Ekonomiska modeller

frammanar exempelvis ofta den mytiska bilden av den välvillige »samhällsingenjören«, där frågan blir vad denne skulle göra för att göra världen rikare, friskare och mer motståndskraftig mot chocker. Nationalekonomerna har utvecklat ett precist teoretiskt ramverk för att avgöra när marknader är effektiva och när marknadsmisslyckanden kan inträffa, och de förfogar över en stor ekonometrisk arsenal med vars hjälp de analyserar följderna av faktiska policyförslag. Under 1900-talets sista fjärdedel började de även genomföra snävt specificerade fältexperiment, och ställde i ökande grad socialpolitiken eller utvecklingsbiståndet i forskningens tjänst.⁵⁴ (Man kan i förbigående notera att nationalekonomernas experiment är ganska annorlunda än sociologernas, som brukar utföra studier i syfte att förstå hur människor *lever*.) Nationalekonomer är till syvende och sist tämligen övertygade om värdet av sina bedömningsgrunder – att effektivitet har företräde framför rättvisa, att man kan få fram preferenser utifrån beteende och att experiment bör utformas kring ett begränsat antal noggrant kontrollerade val. Dessa kriterier tjänar till att positivt sanktionera en inriktning mot policybedömning och policyrekommendation,

52. Pierre Bourdieu och Loïc J. D. Wacquant, *An Invitation to Reflexive Sociology* (1992).

53. Timothy Mitchell, »Fixing the Economy«, i *Cultural Studies* volym 12, nr 1 (1998), s. 82–101.

54. Se exempelvis Abhijit V. Banerjee och Esther Duflo, *Poor Economics. A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty* (2013).

liksom en påtaglig beredvillighet eller rent av iver att stå till tjänst och ingripa. Om saker och ting inte fungerar som de *bör*, kan det vara befogat att göra en fiffig justering, att ge en »knuff i rätt riktning«.⁵⁵

En jämförelse med sociologer är talande även här: det händer att sociologer tävlar om platsen som furstens rådgivare, men deras försök att vinna inflytande har varit mycket mindre framgångsrika. Till att börja med har nationalekonomer och sociologer olika sätt att förhålla sig till tid. Nationalekonomer brukar ta föga hänsyn till historien för att i stället »leva i nuet« och »betrakta förloppet från nuet och in i framtiden«, medan sociologer intar en motsatt intellektuell hållning och betraktar nuet som ett resultat av en viss uppsättning historiska processer.⁵⁶ Sociologer befinner sig således ofta i en situation där de på samma gång är marginaliserade och utan direkt politiskt inflytande. Deras intellektuella vanor

kommer att kretsa kring samhällskritik just därför att de redan står utanför: de gör med sociologen Pierre Bourdieus ord en »dygd av nödvändigheten«.⁵⁷ Även deras självförståelse avspeglar dessa skillnader. I Gross och Simmons (2007) undersökning av den amerikanska professorskåren beskrev nationalekonomerna framför allt sig själva som »intellektuella« och »forskare«. Sociologerna föredrog benämningarna »samhällskritiker« och »forskare«, varigenom de omedvetet omfamnade sin egen perifera ställning utan att för den skull lägga av sig forskarrocken.⁵⁸ Sociologernas längtan efter att bli relevanta i kombination med deras mycket ambivalenta inställning till makten ger upphov till en mycket annorlunda uppsättning dispositioner: sociologerna analyserar kritiskt, ibland provocerar de och rör om i grytan, men de vågar sig sällan på att föreslå lösningar och åtgärder (de är inte i position att göra det, och kanske skulle de tveka även om

55. Richard H. Thaler och Cass R. Sunstein, *Nudge. Improving Decisions about Health, Wealth and Happiness* (2008). – Thalers och Sunsteins bok, en av inspirationskällorna till den uppmärksammade idé som har kommit att kallas *nudge theory*, har influerat tillkomsten av beteendevetenskapliga team både under Cameron i Storbritannien och Obama i USA, det förra känt som *the nudge unit*. Den behavioristiska tanken är att människors beteende kan styras genom en mild knuff – till exempel kan alkoholkonsumtionen minskas om vinglasen görs mindre – snarare än genom hårdare styrning i form av lagstiftning eller beskattning. Red. anm.

56. Andrew Abbott, »The Idea of Outcome in U.S. Sociology«, i George Steinmetz (red.), *The Politics of Method in the Human Sciences. Positivism and Its Epistemological Others* (2005), s. 393–426.

57. Se till exempel Pierre Bourdieu och Jean-Claude Passeron, *The Inheritors* (1979 [1964]), s. 29. Red. anm.

58. Gross och Simmons, »The Social and Political Views of American Professors« (2007).

de fick chansen). Intressant nog beskrev statsvetarna sig själva först och främst som »intellektuella«, men de var samtidigt något mer benägna att distansera sig från beteckningen »forskare« än både sociologerna och ekonomerna, möjligen beroende på deras mycket större närhet till det politiska spelet.

Nationalekonomernas självsäkra sätt att förhålla sig till sina ingripanden i världen har gjort nationalekonomin till en stark omgestaltande kraft jämfört med sociologin och statsvetenskapen. Nationalekonomerna beskriver inte bara den yttre verkligheten, utan blir också dess medskapare genom att ge råd och sprida sina metoder. Sociologen skulle säga att de bidrar till att »performativt« skapa verkligheten.⁵⁹ Delar av nationalekonomisk teori och metod har blivit inbäddade i reella ekonomiska processer och ingår numera i den utrustning som ekonomiska aktörer och vanliga medborgare använder i sitt vardagliga ekonomiska samspel. I vissa fall kan det praktiska bruket av ekonomiska modeller rent av bidra till att bringa folks beteende i överensstämmelse med de ekonomiska modellernas beskrivning av det. Genom att förändra de ekonomiska processernas karaktär

har nationalekonomin därmed makt att öka de egna teoriernas sanningshalt. Donald MacKenzie diskuterar exempelvis hur akademiska teorier inom finansiell ekonomi låg till grund för enorma marknader för terminskontrakt, optioner och andra finansiella derivatinstrument: marknadsaktörernas bruk av Black–Scholes–Mertons modell för optionsprissättning förändrade ekonomiska processer till den grad att modellen kom att stämma allt bättre överens med optionsmarknadens verklighet.⁶⁰

Under nationalekonomernas inflytande har världen förändrats i väsentliga avseenden. Ekonomiska tänkesätt, metoder och expertkunskaper genomsyrar kapitalistiska verksamheter, kulturer (däribland medierna och bästsäljarlistorna) och institutioner, från sjukhus och rättegångssalar till universitet.⁶¹ Nationalekonomer tillhandahåller expertis i praktiskt taget alla offentliga förvaltningsfrågor och har gjort allt större framsteg inom staten och det privata näringslivet, ofta på höga politiska positioner.⁶² På finansdepartement, centralbanker, statliga myndigheter, internationella organisationer och ledande konsultbyråer finns det en hög andel professionellt skolade nationalekono-

59. Michel Callon, »Introduction. The Embeddedness of Economic Markets in Economics«, i *The Laws of the Markets* (1998), s. 1–57.

60. Donald MacKenzie, *An Engine, Not a Camera. How Financial Models Shape Markets* (2006).

61. Se Daniel Hirshmans och Elizabeth Popp Bermans text i detta nummer. Red. anm.

62. Verónica Montecinos och John Markoff (red.), *Economists in the Americas* (2009).

mer vilka tagit på sig beskyddarskapet över »ekonomin«, samtidigt som de ser samhället som inbegripet i en gynnsam ekonomisk rekonstruktionsprocess utan slut. Den nationalekonomiska professionens rationalistiskt-formella språkbruk förstärker slutligen dess universella anspråk. Det ekonomiska modet för dagen korsar landsgränserna och drar med sig människor och metoder. I symboliskt och materiellt hänseende är nationalekonomin en betydligt mer globaliserad disciplin än sociologin eller statsvetenskapen.⁶³

De flesta nationalekonomer känner sig följaktligen ganska säkra på sitt förädlingsvärde. Den känslan kan lätt bekräftas av deras relativt enhetliga disciplinära ramverk, av en lönenivå som många av dem anser återspeglar ett grundläggande värde, och av en hel institutionell struktur – allt ifrån tidningar och kongressutskott till internationella policykretsar – som vänder sig just till dem för att få råd, i synnerhet i svåra tider. Faktum är att den senaste ekonomiska och finansiella krisen gjorde nationalekonomin mer snarare än mindre synlig och att den ledde till ökad efterfrågan på dess expertis: den djupa lågkonjunkturen i början av 1980-talet och den stora depressionen på 1930-talet hade samma effekt.

Men eftersom nationalekonomin utgör en omgestaltande kraft, och eftersom dess utövare inte sällan sitter i ansvarig ställning, är nationalekonomer också mer utsatta. 2008 års finansiella och ekonomiska malström, som få nationalekonomer förutspått (men vars institutionella rötter delvis kan spåras tillbaka till åtgärder som somliga av dem verkat för) fick många nationalekonomer att idka självkravet kring sin bristande uppmärksamhet, halsstarrighet och anspråk på att besitta sakkunskap. Efter de obehagliga intervjuerna i dokumentärfilmen *Inside Job* från 2010, i vilken högt uppsatta medlemmar av professionen kraftfullt förnekade att intressekonflikter alls vore möjliga för nationalekonomer, införde American Economic Association särskilda etiska riktlinjer. På sin upphöjda tribun vid *New York Times* visade en rasande Paul Krugman upp makroekonomins smutsiga byk – ofta dold i esoteriska modeller – till allmän beskådan.⁶⁴ Nationalekonomer började också tala om fördelningsfrågor, själva brödfödan för den där andra samhällsvetenskapen, sociologin, på ett sätt som hade varit otänkbart för bara två eller tre decennier sedan. Det är inget tvivel om att den växande ojämlikheten ligger bakom det nyfunna intresset.⁶⁵ Men det

63. Fourcade, »The Construction of a Global Profession« (2006).

64. Paul Krugman, »How Did Economists Get It So Wrong?«, i *New York Times Magazine* den 2 september 2009.

65. Thomas Piketty, *Kapitalet i tjugoförsta århundradet* (2015 [2013]).

är också möjligt att de intellektuella vindarna inom nationalekonomin kan vara på väg att vända.

Slutsats: ödmjuka, kompetenta människor?

»Det vore utmärkt om nationalekonomerna kunde få folk att betrakta dem som ödmjuka, kompetenta människor, ungefär som tandläkare«, skrev Keynes vid ett tillfälle.⁶⁶ De flesta av dagens nationalekonomer är påfallande praktiskt orienterade. De tror på idealet om en av expertråd upplyst demokrati, där deras kompetens utnyttjas och synliggörs för alla genom höga, icke valbara befattningar inom regeringar och andra institutioner. Men ett demokratiskt samhälle är i grunden skeptiskt till (icke-demokratisk) expertis, och ekonomisk rådgivning kan till skillnad från tandläkekonst aldrig vara ödmjuk.⁶⁷ Faktum är att nationalekonomin, på sätt och vis trogen sina filosofiska rötter, utgör en mycket moralisk vetenskap trots allt. Till skillnad från atomer och

molekyler, har de »objekt« som nationalekonomerna söker påverka sin egen syn på världen. Människolivet är tilltrasslat och låter sig inte till fullo fångas eller formas enligt en viss bestämd plan: människor handlar på oförutsägbara sätt; politiken ställer sina egna krav; kulturen (som nationalekonomerna inte vet så mycket om) spjärnar emot. Nationalekonomernas mycket påtagliga framgång i fråga om att upprätta den egna disciplinens herravälde slungar dem samtidigt oundvikligen rakt in i den demokratiska politikens bataljer och vidare in i en intim men riskfylld relation med den ekonomiska, politiska och administrativa makten. Det fordras ett stort självförtroende för att framträda med bestämda expertanspråk i det sammanhanget. Just det självförtroendet är måhända den nationalekonomiska professionens främsta bedrift – men det utgör på samma gång dess mest sårbara egenskap, dess akilleshäla.

*Översättning från engelskan
av Mathias Alexandersson*

66. John Maynard Keynes, »Economic Possibilities for Our Grandchildren« [1930], i Keynes, *Essays in Persuasion* (1962), s. 373.

67. För en fördjupning i detta dilemma, se *Fronesis* nr 29–30 (2009) på temat »Demokrati och expertstyre«. Red. anm.